

Representantforslag 97 S

(2009–2010)

fra stortingsrepresentantene Oskar Jarle Grimstad, Henning Skumsvoll og Ketil Solvik-Olsen

Dokument 8:97 S (2009–2010)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Oskar Jarle Grimstad, Henning Skumsvoll og Ketil Solvik-Olsen om norsk vannkraftpolitikk

Til Stortinget

Bakgrunn

Stabil og rimelig energiforsyning er grunnleggende for utviklingen av et moderne velstandssamfunn. Bruk av energi til transport, varme og elektriske apparater er svært viktig både for landets innbyggere og for næringslivet og industrien. Et moderne samfunn kan ikke fungere stabilt uten bruk av, og sikker tilgang til, store mengder energi.

Norge er en energistormakt. Norge eksporterer nærmere 10 ganger mer olje, gass, kull og strøm enn hva som forbrukes innenlands. Det er derfor et paradoks at man i Midt-Norge har stått overfor en mulig kraftkrise i flere år og at man denne vinteren har opplevd rekordhøye kraftpriser i området i perioder. Også Hordaland og Nord-Norge kan oppleve lignende situasjoner dersom ingen grep tas.

Energi- og miljøutfordringer er ofte knyttet tett sammen. Utbygging av kraftproduksjon kan innebære inngrep i natur og miljø. Ofte er det inngrep uten store konsekvenser, andre ganger kan det være meget konfliktfyllt. Hovedutfordringen ligger i å mobilisere bredden av privat og offentlig sektor til handling og samarbeid, samt bruke markeds mekanismer til å stimulere til best mulig bruk av ressursene.

Norsk energipolitikk har de siste årene vært preget av en misforstått føre-vår-holdning. Man har trodd at den beste miljøløsningen i kraftsektoren har vært å ikke bygge ut ny kraftproduksjon. Resultatet er at man i perioder må importere elektrisitet, som blant annet kan være basert på kullkraft.

I Midt-Norge har staten (v/Statnett) brukt 2,5 milliarder kroner til å bygge to mobile gasskraftverk som kun skal tas i bruk i nødssituasjoner, fremfor å sørge for utbygging av et fullskala gasskraftverk. Men selv med vinterens prisgalopp har det ikke vært aktuelt for regjeringen å ta disse kraftverkene i bruk.

Rundt 98 pst. av norsk strømproduksjon er basert på vannkraft i Norge. Dette er i utgangspunktet en styrke, siden vannkraft er relativt miljøvennlig, og vannkraftverk har høy energieffektivitet, spesielt når man bruker vannkraftmagasin som regulerkraft, ved at produksjonen raskt kan skrues av og på uten særlig energitap.

Historisk har Norge vært selvforsynt med strøm gjennom store investeringer i vannkraft. I et år med gjennomsnittlig nedbør («normalår») har Norge hatt overproduksjon av strøm, med betydelig eksport til utlandet over mange tiår. I tørre/kalde år er situasjonen motsatt, som følge av lite nedbør og derved mindre vann i kraftmagasinene. Systemet preges likevel av svingninger, noe man må ta hensyn til når man vurderer forsynings sikkerheten.

Gjennom klimaforliket og EUs fornybardirektiv skjerpes kravet til norsk produksjon av fornybar kraft. Vinteren 2009/2010 har også vist behovet for økt kraftproduksjon innenlands, da regioner som Midt-Norge har opplevd ekstremt høye kraftpriser i perioder. På Østlandet fordoblet kraftprisene seg i løpet av en uke (fra uke 7 til uke 8).

Kraftbransjen har fremmet en rekke nye kraftprosjekt til myndighetene, men har møtt delvis betydelig motstand fra stortingsflertallet, som har avslått eller betydelig redusert en rekke vannkraftprosjekt. Statsminister Jens Stoltenberg er i høyeste grad ansvarlig for denne forverringen av situasjonen for vannkraft. I sin nyttårstale i 2001 sa han at «tiden for de store vannkraftprosjekt er forbi», og la med det et effektivt hinder for alle kraftprosjekter av betydning. Resulta-

tet er at vannkraftprosjekt tilsvarende ca. 4 TWH er avslått de siste årene.

Forslagsstillerne mener myndighetene har et overordnet ansvar for forsyningssikkerheten av kraft. Dette ansvaret må tas på alvor, og det fordrer en grundig gjennomgang av det kraftpotensialet som finnes i Norge. I tillegg er det viktig at man også ser på potensialet for energieffektivisering, slik som tidligere representantforslag i Stortinget har tatt opp.

Stort vannkraftpotensial

Forslagsstillerne mener miljøtilpasset utbygging av både vannkraft og småkraft er god energipolitikk og god miljøpolitikk. Forslagsstillerne har flere ganger fremmet forslag om å sikre mer utbygging av samfunnsøkonomisk lønnsomme og miljøtilpassede vassdragsprosjekter. I disse CO₂-tider er det oppsiktsvekkende at regjeringen ikke har et større ønske om å utnytte potensialet som fortsatt finnes i vannkraft i Norge, da vannkraft er totalt CO₂-fri.

I en tid hvor mange politikere konkurrerer om å utvikle nye kompetansesentre innen energiteknologi, må man ikke glemme vannkraften, hvor Norge har alle forutsetninger for å være ledende. Kraftbransjen har anslått potensialet i ny vannkraft til flere titalls TWH, inkludert småkraftverk, nye prosjekter og oppussing/oppgradering av eksisterende anlegg. Forslagsstillerne vil med dette forslaget ta initiativ til at Stortinget ber regjeringen om at det utarbeides en omfattende og grundig stortingsmelding om satsing på vannkraften i Norge.

En slik melding bør inneholde vurderinger av potensialet for ny vannkraftutbygging samt opprustning og utvidelse av eksisterende anlegg. Forslagsstillerne mener man bør ta en gjennomgang av konsesjonsbehandlingen av store og små vannkraftprosjekt, med sikte på forenklinger og økt lokal saksbehandling av små/mini/mikrokraftverk. Man bør videre se på verneplanen for vassdrag, samt gjøre en vurdering om ny vannkraftteknologi tilsier at enkelte vassdrag kan få en oppmykning av vernet uten at det går utover verneverdiene.

Meldingen bør også gjennomgå konsesjonsvilkårene vedrørende reguleringsbestemmelser om minstevannstand, minstevannføring og magasinifylling i det norske vannkraftsystemet, samt se på mulighetene for å innføre nye krav til minste fyllingsgrad i magasinene ut fra forsynings- og sikkerhetsmessige årsaker.

Man bør også utrede og vurdere muligheten for å øke miljøvennlig vannkraftproduksjon i vernede vassdrag der det ikke ødelegger allmenne interesser eller berører det biologiske mangfold i vesentlig grad.

Forslagsstillerne mener meldingen må ta en ny vurdering av avslåtte, tilbaketrunkne eller reduserte

kraftutbygginger som Svartisen, Øvre Otta, Sauda og Vefsna.

Forslagsstillerne viser til seniorrådgiver Haakon Thaulow i Norsk institutt for vannforskning (NIVA), som i Teknisk Ukeblad på nett 19. mai 2008 hevder at ny kunnskap om vassdragsreguleringer og miljø må føre til at gamle vannkraftplaner må vurderes på ny, inkludert prosjektmuligheter i de eldste verneplanene. I Teknisk Ukeblad på nett 20. mai 2008 hevder Are Tomasgard, spesialrådgiver i LO-forbundet Industri Energi, at Norge kunne bygd ut minst 50 TWH i ny vannkraftproduksjon uten synlige endringer i naturlandskapet. Mange eksperter er riktignok usikre på om de støtter et så høyt anslag.

Dersom regjeringen er i nærheten av å realisere sin «visjon» om storstilt utbygging av havvindmøller, vil det kreve enorme mengder ny reguleringskraft i form av ny vannkraft. Hvis ikke vil store mengder uforutsigbar kraftproduksjon gjøre det nær sagt umulig for en systemoperatør å sikre balanse i nettet uten at man lar gass- og kullkraftverk svive på tomgang i perioder med mye vind til havs.

Forslagsstillerne viser videre til uttalelse i VG 08. juni 2008 fra Kåre Willoch, hvor han tar til orde for en ny gjennomgang av vannkraftpolitikken.

«Ny teknologi gjør at vannkraft kan bygges ut langt mer skånsomt enn før.»

sa Willoch til VG.

Påfølgende dag får Willochs utspill betydelig støtte fra rød-grønne politikere.

«Det er fornuftig å se på om det finnes flere vassdrag der vi kan utnytte kraften på en skånsom måte. Vi kan ikke være så firkantet at vi sier nei til alt, når vi har en så stor klimautfordring.»

sier Oslo Arbeiderpartiets leder, stortingsrepresentant Jan Böhler, til VG.

«Motstanden mot mer vannkraft er merkelig, det er miljømessig hykleri å ikke bruke den reneste og mest effektive energiformen vi har.»

sier Böhler. I samme artikkel sier stortingsrepresentant Per Rune Henriksen:

«Det finnes mange måter å bygge ut ny kraft på, uten å måtte gjøre så store naturinngrep som man måtte tidligere.»

og ønsker Willoch velkommen etter.

«Det som er lagt dødt av utbygginger, bør vurderes på nytt. Det ble gjort ut fra datidens teknologi. Når ny teknologi gir rom for utbygging som ivaretar miljøet, må vi vurdere det med tanke på den kraftsituasjonen vi har.»

sier fylkesleder Jon Ole Aspli i Møre og Romsdal Arbeiderparti til VG.

Leder i Nordland Arbeiderparti, Gunnar Skjellvik, sier til VG: «Det er mer enn nok som er vernet her hos oss, i enkelte kommuner 70 prosent av vassdragene. Vi kan ikke ha automatikk i å si nei til nye utbygginger, vi er et stort fylke, og det er mange steder vi kunne ha bygget ut uten store naturinngrep.»

Potensialet for vannkraften er stort, slik også rødgrønne politikere bekrefter, men vannkraftsatsingen krever at Stortinget meisler ut en ny kurs. Etter mange år med redusert satsing på vannkraft, samtidig som kraftbehovet har økt og ønsket om CO₂-fri kraft er sentralt i energipolitikken, så bør Stortinget ta en grundig diskusjon om målsettinger og virkemidler

innenfor vannkraften. Det er et paradoks at man i vannkraftnasjonen Norge har tallfestede mål for vindkraft, bioenergi, fjernvarme og energieffektivisering/-omlegging, men ingen tallfestede mål for vannkraft.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber regjeringen fremme en stortingsmelding om norsk vannkraftpolitikk.

19. mars 2010

